

Sygn. akt: I C 730/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 20 lipca 2021 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. N. i M. N.**

przeciwko **Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę ewentualnie o zapłatę

I. oddała powództwo w zakresie żądania zapłaty kwot dochodzonych tytułem nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 3 kwietnia 2008 r.,

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 70.887,36 (siedemdziesiąt tysięcy osiemset osiemdziesiąt siedem i 36/100) (...) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty:

- 68.168,47 (sześćdziesiąt osiem tysięcy sto sześćdziesiąt osiem i 47/100) (...) od dnia 11 maja 2021 r. do dnia zapłaty,

- 2.718,89 (dwa tysiące siedemset osiemnaście i 89/100) (...) od dnia 11 maja 2021 r. do dnia zapłaty

oraz kwotę 3.314 (trzy tysiące trzysta czternaście) zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 października 2020 r. do dnia zapłaty,

III. w pozostałym zakresie powództwo oddała,

IV. koszty procesu stron wzajemnie znosi.

Sygn. akt I C 730/20

UZASADNIENIE

Powodowie M. N. i T. N. pozwem złożonym w dniu 23 września 2020 r. przeciwko Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (dalej: Bank) wnieśli o zapłatę:

- kwoty 56.139,19 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kwot spłaty kapitału i odsetek w walucie PLN w okresie od dnia 25.04.2008 r. do 27.12.2011 r.,

- kwoty 68.168,47 CHF wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kwot spłaty kapitału i odsetek w walucie (...) w okresie od dnia 01.01.2012 r. do 30.08.2020 r., z żądaniem ewentualnym zasądzenia kwoty 286.955,17 zł jako roszczenia ewentualnego wobec uznania przez Sąd, że powodowie nie mogą dochodzić roszczenia bezpośrednio w walucie (...),

- kwoty 1.251,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu uiszczonej prowizji od kredytu,

- kwoty 2.136,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych składek z tytułu ubezpieczenia pomostowego,

- kwota 3.314,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu,

- kwota 9.622,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie pobranej przez pozwanego kwoty tytułem składek na ubezpieczenie na życie powodów od dnia 25.04.2008 r. do 30.08.2020 r.

Wszystkie powyższe żądania powodowie wywodzili z nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 03.04.2008 r.

Ponadto, powodowie zgłosili żądanie ewentualne, wnosząc o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie:

- kwoty 91.542,86 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty stanowiących różnicę pomiędzy kwotą wypłaconą przez pozwanego, a kwotą wpłaconą przez powodów

- kwoty 1.251,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu uiszczonej prowizji od kredytu,

- kwoty 2.136,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych składek z tytułu ubezpieczenia pomostowego,

- kwota 3.314,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu,

- kwota 9.622,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie pobranej przez pozwanego kwoty tytułem składek na ubezpieczenie na życie powodów od dnia 25.04.2008 r. do 30.08.2020 r.

Wszystkie powyższe żądania powodowie wywodzili z nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 03.04.2008 r.

Ponadto, powodowie na wypadek nie uwzględniania żądań co do nieważności całej umowy wniesli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów:

- kwoty 28.752,41 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nadpłaconych kwot spłaty kapitału i odsetek,

- kwoty 3.314,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu,

opierając oba powyższe żądania na przesłance uznania niektórych postanowień umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) z dnia 03.04.2008 r. za nieważne/abuzywne.

Nadto wniesli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazali, że w dniu 03 kwietnia 2008 r. zawarli z pozwanym Bankiem umowę o kredyt hipoteczny nr (...) (...). Celem kredytowania było pozyskanie środków finansowych na zakup mieszkania od dewelopera

przeznaczonego na zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych. Kwota kredytu wynosiła 252.551,50 zł, a kredyt był indeksowany do (...), poprzez przeliczenie jej po kursie kupna (...) według tabeli kursowej Banku obowiązującej w dniu uruchomienia kredytu (§ 2 ust. 2 umowy). Do umowy zostały zawarte trzy aneksy, w tym trzeci z dnia 30.12.2011 r. którym to została wprowadzona możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w walucie (...) i został otworzony rachunek walutowy. Powodowie zawarli umowę jako konsumenci, w oparciu o stosowany przez pozwanego wzorzec, nie mając wpływu na jej postanowienia inne niż kwota kredytu oraz termin jej spłaty. Powodowie w okresie 26.05.2008 r. do 30.12.2011 r. powodowie spłacali kredyt w PLN w łącznej kwocie 56.139,19 zł oraz w okresie 01.01.2012 r. do 30.08.2020 r. w (...) w łącznej kwocie 68.168,47 CHF. W ocenie powodów umowa jest nieważna, ponieważ zawiera niedozwolone postanowienia umowne. Klauzule abuzywne dotyczą głównych świadczeń stron. Zastosowane w umowie postanowienia pozwalają jednej stronie kształtować obowiązki drugiej strony umowy według swojej woli. Ponadto, umowa nie określa mechanizmu konstruowania tabeli kursów jak również nieprecyzyjnie określa to do jakiej tabeli kursów bank powinien się odwołać dokonując przeliczeń kursowych. Umowa jest sprzeczna z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy powodów jako konsumentów. Jako podstawą żądania pieniężnego, powodowie wskazali przepis art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. (k. 4-35).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na swoją rzecz od powodów zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictw.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że roszczenie powodów jest bezpodstawne co do zasady i nie zostało wykazane co do wysokości. Podniósł, że umowa kredytowa nie jest sprzeczna z przepisami art. 353¹ k.c., art. 358¹ §1 i § 2 k.c. oraz art. 69 ust. 1 prawa bankowego jak również z jakimkolwiek innym aktem prawnym. Umowa nie zawiera postanowień niedozwolonych. Pozwany zaprzeczył, że kwestionowane przez powodów postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgodnione, a kursy walut były dowolnie ustalane przez bank. W umowie została ściśle określona wysokość kredytu tj. 251.551,50 zł, natomiast fakt indeksowania kwoty kredytu dotyczy wykonania umowy. Kwota kredytu w PLN została przeliczona na (...) zgodnie z Tabelą Banku na dzień wypłaty środków kredytowych. Powodowie wiedzieli jakie kwoty przypadają im do spłaty i jakie faktycznie spłacali. Strony ustaliły w umowie wszystkie elementy umowy kredytu wymagane przez art. 69 ust. 2 prawa bankowego, co czyni umowę ważną. Pozwany podniósł, że brak jest podstaw do przyjęcia, że doszło do uzyskania przez niego korzyści majątkowej poprzez jego wzbogacenie się o kwotę dochodzoną w pozwie. Podniesiony został również zarzut przedawnienia roszczeń powodów z uwagi na to, że żądanie pozwu dotyczy świadczeń okresowych do których znajduje zastosowanie 3-letni termin przedawnienia, jak również z uwagi na upływ 10 lat od zawarcia przedmiotowej umowy (k. 153 - 263).

Powodowie pismem z dnia 09 maja 2021 r. dokonali modyfikacji powództwa w ten sposób że, w zakresie żądania głównego wnieśli o zasądzenie dodatkowej kwoty 2.718,89 CHF wraz z ustawowymi odsetkami od wniesienia pisma modyfikującego powództwo do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kwot spłaty kapitału i odsetek w walucie (...) w okresie od dnia 01.09.2020 r. do 11.05.2021 r. W zakresie żądania ewentualnego (opartego na abuzywności postanowień umownych) wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie kwoty:

- 70. 887,36 CHF wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty:

a) 68.168,47 CHF od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty

b) 2.718,89 CHF od dnia wniesienia pisma modyfikującego żądanie do dnia zapłaty

- 3.314,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu (k. 352-354).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie M. N. i T. N. w dniu 14 marca 2008 r. podpisali wniosek kredytowy nr (...) o kredyt w kwocie 250.000,00 zł, zaś jako walutę kredytu oznaczyli (...). Jako przeznaczenie kredytu wskazali zakup lokalu mieszkalnego na rynku

pierwotnym będącego w trakcie budowy przez dewelopera. W dacie złożenia wniosku powodowie zamieszkiwali w mieszkaniu o powierzchni 48 m² i oboje byli zatrudnieni na umowę o pracę. Przyczyną dla której powodowie zdecydowali się na zakup nieruchomości były plany związane z powiększeniem rodziny.

(dowód: wniosek kredytowy k. 287-289, zeznania powodów k. 369v-371)

Ponadto powodowie złożyli oświadczenie, że zapoznali się z informacją dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej. W informacji wskazano, że wybierając zadłużenie w walucie obcej, kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Podkreślono, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych, co sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień, podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu. Ryzyko kursowe jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się kredytobiorca osiągający dochody w tej samej walucie obcej. Wskazano, że warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych. Dodatkowo w informacji zawarto przykład wpływu zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu wskazując sytuacje modelowe.

(dowód: informacja k. 299)

Po weryfikacji wniosku powodów oraz wydaniu opinii przez departament obsługi produktów bankowości hipotecznej, pozwany w dniu 26 marca 2008 r. wydał decyzję w przedmiocie udzielenia im kredytu zgodnie z treścią złożonego wniosku.

(dowód: decyzja kredytowa k. 291-292, opinia departamentu obsługi produktów bankowości hipotecznej – k. 293-296)

W dniu 11 kwietnia 2008 r. powodowie M. N. i T. N. zawarli z pozwanym Bank (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu hipotecznego nr (...) (...). Kredyt przeznaczony był na zakup lokalu mieszkalnego w budowie od dewelopera w kwocie 250.000,00 zł oraz koszty wliczone w kredyt w kwocie 1.551,50 zł. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 251.551,50 zł. W § 2 ust. 2 wskazano, że kredyt jest indeksowany kursem (...) według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank miał wysłać do kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w (...) oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna (...) według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy zaznaczeniu, iż zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej. Celem zabezpieczenia spłaty kredytu ustanowiona została hipoteka na rzecz Banku na nieruchomości, na zakup której przeznaczony był kredyt (§ 2 ust. 5). Spłata kredytu miała być dokonywana w 360 ratach miesięcznych (§ 2 ust. 6).

Wypłata kredytu nastąpić miała w transzach na rachunek bankowy Dewelopera (§ 3 ust. 2).

Oprocentowanie kredytu było zmienne i wynosiło 3,9850 % w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M ((...)) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1.1000 p.p., stałej w całym okresie kredytowania (§ 6 ust. 1 i 3). Całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy wynosił 202.784,43 zł, a rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosiła 4,82 % w skali roku (§ 12 ust. 1).

Stosownie do § 7 ust. 1 umowy kredytu kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kwoty kredytu w (...), ustalonej zgodnie z § 2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży (...) obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych Banku.

Splata rat miała następować przez bezpośrednie potrącanie przez Bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy w Banku (...).

W § 11 ust. 1 strony zastrzegły, że wszelkie zmiany umowy wymagają zawarcia aneksu do umowy pod rygorem nieważności, natomiast w zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie mają postanowienia regulaminu, stanowiącego integralną część umowy (§11 ust. 2 i 5).

Zgodnie z § 8 ust. 3 regulaminu w przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty.

Z kolei zgodnie z § 8 ust. 4 regulaminu w przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kredytobiorca może zastrzec w umowie kredytu, iż Bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w aktualnej ofercie Banku.

Kredyt został dodatkowo zabezpieczony do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż 234.400,00 zł, w postaci ubezpieczenia kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym kredytobiorcy, na podstawie umowy zawartej przez Bank z (...) S.A. Kredytobiorca został zobowiązany do zwrotu Bankowi kosztów ubezpieczenia w wysokości 878,00 zł za pierwszy 36-miesięczny okres trwania ochrony ubezpieczeniowej. Jeżeli zaś w ciągu ww. okresu saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stałoby się równe lub niższe niż 234.400 zł, kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu kosztów ubezpieczenia za kolejny 36-miesięczny okres udzielonej Bankowi ochrony ubezpieczeniowej (§9 ust. 7 umowy). Aneksem nr (...) dokonano zmiany kwoty salda wskazanego wyżej z kwoty 234.400,00 zł na kwotę 291.200,00 zł

(dowód: umowa kredytu k. 43-45, regulamin k. 50-59 oraz k. 267-274, dyspozycja wypłaty środków z kredytu – k. 300-303, aneks nr (...) – k. 47-48 oraz 264-265)

Aneksem nr (...) do umowy kredytu hipotecznego z dnia 30 grudnia 2011 r., w § 2 umowy kredytowej dodano zapis o brzmieniu: „Kurs wymiany walut obcych, na podstawie którego przeliczane są na złote polskie zobowiązania kredytobiorcy wyrażone w walucie obcej, podawany jest w Tabeli Kursów Walut Obcych Banku. Podstawą do ustalenia kursów kupna i sprzedaży zawartych w Tabeli Kursów Walut Obcych Banku jest kurs bazowy, stanowiący średnią arytmetyczną z ofert kupna i ofert sprzedaży tej waluty oferowanych przez profesjonalnych uczestników rynku walutowego i podanych na stronie serwisu (...) w chwili tworzenia Tabeli Kursów Walut Obcych. Wartości kursu kupna i wartości kursu sprzedaży z Tabeli Kursów Walut Obcych mogą odbiegać od kursu bazowego o nie więcej niż 10%.

Tabela Kursów Walut Obcych Banku tworzona jest przynajmniej raz dziennie każdego dnia roboczego. Pierwsza Tabela Kursów Walut Obcych Banku tworzona jest pomiędzy godziną 8:00 a godziną 10:00 danego dnia. Tabela Kursów Walut Obcych publikowana jest każdorazowo na stronie (...)

W przypadku, gdy Tabela Kursów Walut Obcych tworzona jest w danym dniu co najmniej dwukrotnie, do ustalenia wysokości zobowiązania wyrażonego w walucie obcej przyjmowany jest kurs sprzedaży dewiz dla danej waluty najkorzystniejszy dla Kredytobiorcy spośród kursów sprzedaży dewiz obowiązujących w Banku w dniu przeliczania zobowiązania na złote polskie. W przypadku wcześniejszej częściowej spłaty kredytu będzie to najkorzystniejszy kurs sprzedaży dewiz spośród kursów obowiązujących w Banku danego dnia do chwili złożenia dyspozycji wcześniejszej częściowej spłaty.”

Strony zmieniły także treść § 7 ust. 3 umowy nadając mu brzmienie:

„ Splaty rat kredytu oraz przedterminowa splata pełnej lub częściowej kwoty kredytu będzie dokonywana przez Kredytobiorcę w walucie obcej, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany. Otwarcie i prowadzenie rachunku walutowego o numerze (...), służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu jest bezpłatne. Splata kredytu następować będzie poprzez bezpośrednie potrącenie przez Bank należnych mu kwot z w/w rachunku. Bank nie pobiera opłaty za zmianę rachunku do obsługi kredytu”

Do grudnia 2011 r. powodowie spłacali kredyt w PLN i w okresie od dnia 26.05.2008 r. do 27.12.2011 r. uiszcili na rzecz pozwanego kwotę 56.139,09 zł. Od stycznia 2012 r. do chwili obecnej powodowie spłacają kredyt w (...) i w okresie do dnia 26.04.2021 r. na rzecz pozwanego uiszcili kwotę 70.887,36 CHF.

(dowód: aneks nr (...) k. 49 oraz k. 266, zaświadczenie k. 62-68, potwierdzenia wykonania operacji – k. 355-362, oświadczenie pełnomocnika pozwanego – k. 395)

Powodowie ponieśli koszty z tytułu refinansowania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu w kwocie 3.314,00 zł.

(dowód: zaświadczenie k. 60-61)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenia powodów o zapłatę wywodzone z nieważności umowy o kredyt hipoteczny uznano za bezzasadne, albowiem w ocenie Sądu umowa zawarta przez strony jest ważna i skuteczna. Natomiast niemalże w całości zostało uwzględnione powództwo o zapłatę oparte na bezskuteczności niektórych postanowień umownych, bowiem w ocenie Sądu część postanowień umownych miała charakter abuzywny. Dotyczyły one mechanizmu waloryzacji i ubezpieczenia niskiego wkładu.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty oraz zeznania świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchani w sprawie świadkowie nie uczestniczyli przy zawieraniu umowy między stronami. Świadczyli na temat ogólnych kwestii związanych z funkcjonowaniem kredytów i finansowaniem banku oraz konstrukcji umów. Świadek J. C. wskazał, w jaki sposób Bank pozyskiwał środki na udzielanie kredytów indeksowanych do (...) oraz że Tabela kursowa była ofertą banku, której sposób tworzenia nie był prezentowany (k. 367v-368). Świadek K. G. zeznała odnośnie okoliczności procedury zawierania oraz wykonywania umów kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obcej (k. 368v-369).

Powodowie w pierwszym rzędzie oraz w pierwszym żądaniu ewentualnym domagali się zapłaty kwot nienależnie pobranych przez pozwanego w wyniku nieważności umowy o kredyt hipoteczny. Jako roszczenia ewentualne sformułowali żądanie zapłaty opierając je na bezskuteczności poszczególnych zapisów umowy oraz sporządzonego do niej aneksu.

Dla oceny zasadności roszczeń powodów konieczne zatem będzie ustalenie następującej kolejności:

- dokonanie oceny, czy zawarta umowa jest ważna i jaki jest jej rzeczywisty charakter,
- w przypadku uznania, że umowa jest ważna, dokonanie oceny czy żądanie zapłaty jest uzasadnione w świetle podniesionych przez powodów zarzutów zawarcia w umowie klauzul abuzywnych,
- ocena ewentualnego wpływu ww. klauzul na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na (...). Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do (...) co do zasady nie był między stronami sporny. Sąd w zakresie treści umowy i czynności ją poprzedzających oparł się na

dokumentach złożonych przez obie strony, w tym umowie kredytu, jak również zeznaniach powodów i świadków. Sporne były natomiast między stronami jej określone postanowienia oraz inne około kontraktowe czynności wzajemne stron. Sąd, zatem w pierwszej kolejności odniesie się do samej umowy kredytu, która ze swej istoty charakteryzuje się skomplikowaną siatką pojęć zawartych w jej postanowieniach.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez strony 11 kwietnia 2008 r. umowa jest właśnie taką umową kredytu. W wykonaniu umowy bank wydał (udostępnił) kredytobiorcom określoną sumę kredytową w złotych. Kredytobiorcy zaś byli zobowiązani do zwrotu w ratach kredytowych, z odsetkami i należnościami okołoumownymi. Zawarte w niej były essentialia negotii umowy kredytowej. Bank udzielał kredytu w kwocie 251.551,50 zł, a kredytobiorcy mieli to zwrócić uiszczając 360 miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych.

Oceny postanowień przedmiotowej umowy nie zmienia fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (...).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowy kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie niniejszej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej (251.551,50 zł) zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. Powodowie wnioskowali o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (...), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych polskich, zaś wysokość zadłużenia w walucie kredytu (...), obliczana była według kursu kupna waluty względem waluty krajowej, tj. złotych polskich, w momencie wypłaty środków pieniężnych

(§ 2 ust. 2 umowy). W momencie wypłaty kredytu w złotych, po stronie powodów powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

W świetle postanowień umowy kredytu z dnia 11 kwietnia 2008 r. nie budzi zatem wątpliwości, że strony zgodnie postanowiły, że kredyt adekwatnie do postulatów powodów zostanie im udzielony i wypłacony w złotych polskich i w tej samej walucie będzie odbywała się jego spłata, przy założeniu jednak, że w obu przypadkach będzie on indeksowany do kursu waluty obcej, czyli franka szwajcarskiego.

Kwota udzielonego kredytu została ściśle oznaczona w umowie – 251.551,50 zł. Kredytobiorcy zobowiązani są do zwrotu tego świadczenia (udzielonego im i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości tej waluty w porównaniu do polskiego złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 429/11, biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa) ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego co do zasady wpisana jest niepewność co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, essentialia negotii umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - prawo bankowe.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powodowie mieli świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych. Przed zawarciem umowy podpisali oświadczenie, że zapoznali się z informacją, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych (k. 299). Co więcej, sam powód T. N. zeznał: „zakładałem, że kurs (...) może się zmienić, ale około 5%”.

Nadto umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielony w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powodowie pozyskiwali środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania

kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w (...). Powodowie zawierając umowę nie znajdowali się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działali w warunkach konieczności finansowej. Również właściwości osobiste powodów nie wskazują na wykorzystanie wyjątkowej przewagi banku, bowiem nie wskazywali na wyjątkowe utrudnienia w rozumieniu umowy kredytowej i jej warunków ekonomicznych. Wreszcie powodowie nie powoływali się na nieprawidłowości w procesie udzielania kredytu (tzw. misseling).

Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współzycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że umowa zawarta przez strony jest ważna i skuteczna.

Odnosząc się z kolei do podniesionych przez powodów zarzutów dotyczących niedozwolonego charakteru poszczególnych postanowień umowy należy wskazać, co następuje.

Zgodnie z § 2 ust. 2 umowy kredyt był indeksowany kursem (...) według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank miał wysłać do kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w (...) oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna (...) według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku. Stosownie zaś do § 7 ust. 1 umowy kredytu kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kwoty kredytu w (...), ustalonej zgodnie z § 2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży (...) obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych Banku.

W § 8 ust. 3 regulaminu stanowiącego integralną część umowy wskazano, że w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Konieczne jest też ustalenie czy opisane wyżej postanowienia dotyczą świadczeń głównych stron czy tylko się do nich pośrednio odnoszą.

Przez „główne” świadczenia stron rozumiano przede wszystkim te, które są objęte postanowieniami przedmiotowo istotnymi danej umowy nazwanej (tak też M. Jagielska, Niedozwolone klauzule; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: System PrPryw, t. 5, 2019, s. 804; ponadto wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, Legalis; wyr. SA w Warszawie z 29.12.2010 r., VI ACa 403/10, Legalis). W praktyce oznaczać to będzie najczęściej postanowienia "określające" cenę albo wynagrodzenie (przede wszystkim wysokość), na co przepis wprost wskazuje, oraz "określające" świadczenie wzajemne przedsiębiorcy (towar, usługę). Przy ustalaniu, czy dane postanowienie określa "główne" świadczenie strony, zwłaszcza w przypadku umów nienazwanych, za użyteczne należy uznać dokonane w polskiej doktrynie rozróżnienie **świadczeń "głównych" i "ubocznych"** (zob. np. R., O., Zobowiązania 2014, s. 49). Na tej podstawie wypadnie np. uznać, że postanowienie dotyczące odsetek należnych w przypadku opóźnienia zapłaty ceny nie "określa" świadczenia głównego w postaci ceny, tylko dotyczy świadczenia ubocznego. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy chodzi o klauzule, których zastosowanie wywiera wpływ na wysokość świadczenia "głównego", np. klauzule waloryzacyjne (tak M. Jagielska, Niedozwolone klauzule; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: System PrPryw, t. 5, 2019, s. 806; zob. też post. SN z 6.1.2005 r., III CZP 76/04, Prok. i Pr. 2005, Nr 11, poz. 40; uchw. SN z 29.6.2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7–8, poz. 87; wyr. SA w Warszawie z 16.1.2019 r., V ACa 814/17, Legalis; odmiennie K. Zagrobelny, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2017, s. 743). Zakres zastosowania wyłączenia ogranicza także, fakt posłużenia się przez ustawodawcę terminem "postanowienie określające główne świadczenie", a nie "dotyczące" takiego świadczenia. Ten ostatni termin wydaje się szerszy. Nie jest zatem zasadne stawianie znaku równości między tymi terminami (tak Ł., Ochrona 2001, s. 99); zob. też wyr. (...) z 30.4.2014 r. (C-26/13, Á. K. i H. R. v. (...), EU:C:2014:282). Powyższe oznacza, że sformułowanie "postanowienia określające główne świadczenia stron" należy co do zasady rozumieć wąsko (por. wyr. SA w Łodzi z 20.7.2017 r., I ACa 1512/15, orzeczenia.ms.gov.pl; wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, L.; wyr. SA w Katowicach 20.12.2017 r., I ACa 538/17, L.. Ponadto zob. wyr. SN z 8.11.2012 r., I CSK 49/12, L., oraz wyr. SN z 4.11.2011 r., I CSK 46/11, L., w których przyjęto, że zasięg pojęcia "świadczenie główne" musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy) (patrz: KC T. I red. Pietrzykowski 2020, wyd. 10/Popiołek).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie(...)na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾§ 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W niniejszej sprawie bezsporne było między stronami, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolonych, wskazać trzeba, że dotyczyły tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku (§ 2 ust. 2 umowy). Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli (§ 7 ust. 1 umowy).

Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie. W żaden bowiem sposób nie zdefiniowano, jak powstaje tabela zawierająca te kursy, co oznacza, że pozwany miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Przesłuchany w sprawie świadek J. C. – pracownik pozwanego Banku – zeznał, że ustalaniem tabel kursowych zajmował się departament skarbu oraz że nie wie czy w banku istniał regulamin dotyczący tworzenia tabel, ewentualnie mogła być to wewnętrzna procedura departamentu skarbu. Wskazał, że tabele kursowe powstają na podstawie kursów międzybankowych i obowiązują przez cały dzień, chyba że na rynku jest jakiś ważny ruch, wtedy tworzy się kolejną tabelę. (k. 368). Trudno zatem uznać, że skoro sam pracownik pozwanego nie znał szczegółowego mechanizmu ustalania waluty oraz nie wie czy taka procedura wewnętrzna bądź regulamin istniał, to powodowie w dacie zawierania umowy otrzymali informację, w jaki sposób bank ustala walutę, a tym samym mogli negocjować jej kurs. Oznacza to, że te postanowienia umowy nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

Z uwagi na to, że powodowie wskazywali, że ww. postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – jeżeli dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorców. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Podkreślenia wymaga, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczane jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w pewnym zakresie Bank mógł doznawać pewnych ograniczeń dotyczących wyznaczania kursu z uwagi na działania regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż nadal były to czynniki niezależne od kredytobiorcy, na które kredytobiorca nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorca (powodowie) miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób dowolny mógł kształtować wysokość zobowiązania powodów w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z

dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie ma zaś znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (patrz: uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorcy.

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Wylimitowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodowi powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy(...)dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie(...):

- a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,
- b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),
- c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),
- d) w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjmując, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (vide wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...) -144, pkt 33).

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

Negatywnej oceny sposobu ustalania kursów nie niweczy hipotetyczna możliwość spłaty kredytu w walucie (...), która mogła wynikać z § 8 ust. 4 regulaminu. Pozwany nie wykazał, aby uprzedził powodów o takiej możliwości. Od początku jako rachunek spłaty wskazano rachunek w PLN i to ta konstrukcja kształtowała wykonanie zawartej umowy.

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

Wskazać należy, że powodowie nie ubiegali się o wydanie orzeczenia ustalającego w tym zakresie w trybie art. 189 k.p.c. Powodowie żądali wyłącznie zasądzenia określonej kwoty pieniężnej, a nie ustalenia nieważności lub bezskuteczności poszczególnych zapisów umowy w stosunku do nich. Dla oceny ich żądania ewentualnego w zakresie zapłaty konieczna stała się jednak przesłankowa analiza zawartej umowy i aneksów.

Mimo, że umowa zawiera klauzule abuzywne, to po ich wyeliminowaniu umowa w dalszym ciągu nadaje się do wykonania, bo zachowane są elementy zasadnicze dla niej istotne. Z uwagi na sposób określenia oprocentowania wyrażonego w walucie (...), to jest marża i LIBOR 3 miesięczny, zachowany jest element odpłatności umowy kredytu, a ustalone raty stałe w PLN dają się wyodrębnić. Eliminacyjny skutek pominięcia klauzul abuzywnych, przy zastosowanych zapisach umownych w dalszym ciągu pozwala wykonywać umowę. W związku z powyższym fakt, iż umowa zawiera klauzule niedozwolone nie powoduje, że umowa jest nieważna i nie może być w dalszym ciągu wykonywana.

Dodać należy, że wobec pierwotnej wady przedmiotowej umowy, aneks nr (...) zawarty w 30.12.2011 r. nie mógł wywrzeć zamierzonego skutku. Skoro mechanizm indeksacji został w praktyce od początku uznany za bezskuteczny, to nie mogła skutecznie sanować go kolejna blankietowa umowa, zawarta w warunkach braku świadomości kredytobiorców, co do istoty pierwotnej wadliwości rozwiązań uznanych za abuzywne.

Z uwagi na powyższe roszczenie główne oraz pierwsze roszczenie ewentualne wywodzone z nieważności przez powodów podlegało oddaleniu jako pozbawione podstaw faktycznych i prawnych, o czym Sąd orzekł jak w punkcie I. wyroku.

Ostatecznie sformułowane żądanie ewentualne (k. 352) dotyczyło roszczenia powodów o zapłatę świadczenia uiszczanego przez powoda w walucie (...) oraz uiszczonych kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu, a wywodzone było z uznania niektórych postanowień umownych za abuzywne.

Za zasadne należy natomiast uznanie żądania zapłaty kwoty 70.887,36 CHF. Powodowie w okresie od 25 stycznia 2012 r. dokonywali wpłat kwot w walucie (...) na rachunek walutowy, które następnie były potrącane przez Bank na poczet należności tytułem spłaty kredytu. Do 26 kwietnia 2021 r. łącznie uiszczona w ten sposób kwota wynosiła 70.887,36 CHF, co potwierdzają przedłożone przez strony dowody w postaci zaświadczenia Banku o wysokości uiszczony wpłat (k. 60-68) oraz potwierdzenie transakcji (k. 355-362). Pozwany nie kwestionował faktu uiszczenia przez powodów ww. kwoty tytułem spłaty kredytu (protokół rozprawy – k. 795).

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę nie zasługuje na podzielenie. Skoro bowiem, jak wyżej wskazano, nie wykazano, że roszczenie powodów związane jest z prowadzoną przez każdego z nich działalnością gospodarczą, brak jest podstaw do przyjęcia trzyletniego terminu przedawnienia roszczenia. Zastosowanie znajdzie w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powodów powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powodowie dokonali spłaty w (...) po raz pierwszy 25 stycznia 2012 r., to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powodów z tytułu zapłaty.

Powodowie żądali zwrotu kwoty uiszczonej na składkę ubezpieczeniową z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. W ocenie Sądu postanowienie umowne w tym zakresie nie zostało indywidualnie ustalone z powodami oraz nie mieli oni żadnego realnego wpływu na jego treść, co znajduje odzwierciedlenie w zeznaniach samego powódki „Ponieważ nie mieliśmy 20% wkładu własnego, musieliśmy podpisać umowę ubezpieczenia niskiego wkładu własnego” (k. 371). Fakt, że powodowie nie zaproponowali alternatywnej formy zabezpieczenia bądź innego ubezpieczenia nie zmienia charakteru tego postanowienia umownego. Z całą pewnością, pozwany uzależniał udzielenie kredytu od przyjęcia postanowienia dotyczącego ubezpieczenia niskiego wkładu. Jeżeli powodowie nie podpisaliby umowy z tym postanowieniem, nie doszłoby do zawarcia umowy w ogóle. Uznać więc należy, że było to postanowienie narzucone jednostronnie przez pozwanego jako silniejszą stronę umowy. Powodowie nie zostali zapoznani z warunkami umowy ubezpieczenia, jak również z jej treścią a jednak to powodowie mieli uiszczać składki z tego tytułu, a nie bank. Treść postanowienia umownego odnoszącego się do ubezpieczenia było zdawkowe oraz ogólne – nie pozwalało na uzyskanie pełnej informacji o celu tego zabezpieczenia oraz prawach i obowiązkach stron z niego wynikającego. Natomiast korzyści związane z zawarciem niniejszego ubezpieczenia były skierowane wyłącznie do pozwanego. Powodowie nie uzyskali żadnej ochrony z faktu zawarcia umowa ubezpieczenia niskiego wkładu. Pozwany przerzucił na powodów wszelkie koszty wynikające z zawartego ubezpieczenia, mimo że zabezpieczało ono wyłącznie bank. Powyższe jednoznacznie wskazuje, że omawiane postanowienie było sprzeczne z dobrymi obyczajami jak również naruszało w sposób rażący interes powodów. Tym samym wobec spełnienia przesłanek z art. 385¹ k.c. należy uznać, że postanowienia dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego są klauzulami niedozwolonymi. W związku z tym zasadne było roszczenie o zapłatę kwoty 3.314,00 zł z tytułu nienależnie uiszczonych przez powodów opłat z tego tytułu.

Nie zostały przedawnione raty z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu wpłacone po 1 października 2010 r. Natomiast podniesienie zarzutu co do rat wcześniejszych, w ocenie Sądu stanowi nadużycie praw podmiotowych w sytuacji,

gdy Bank jako podmiot profesjonalny narzucił powodom to rozwiązanie i w istocie wymusił zawarcie umowy w tym zakresie. Jest to sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i z mocy art. 5 k.c. nie powinno podlegać ochronie, zwłaszcza w sytuacji gdy dopiero proces sądowy odsłonił abuzywną istotę tego rozwiązania.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 70.887,36 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od kwoty 68.168,47 (...) od dnia 11 maja 2021 r. do dnia zapłaty i od kwoty 2.718,89 CHF od dnia 11 maja 2021 r. oraz kwotę 3.314,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 października 2020 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł jak w pkt. II sentencji wyroku.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek od kwoty 68.168,47 CHF od dnia wniesienia pozwu (23 września 2020 - k. 112), od kwoty 2.718,89 CHF od dnia wniesienia pisma modyfikującego żądanie pozwu oraz od kwoty 3.314,00 zł od dnia wniesienia pozwu. Pismo modyfikujące żądanie zostało wniesione w dniu 11 maja 2021 r. na rozprawie i w tym dniu doręczone pozwanemu (k. 351, 367). Sąd uwzględnił, żądanie odsetek od kwoty 2.718,89 CHF od dnia wniesienia pisma modyfikującego żądanie. Natomiast oddalił żądanie odsetkowe od kwoty 68.168,47 CHF od dnia wniesienia pozwu tj. 23 września 2020 r. do dnia 10 maja 2021 r. – w pozwie powodowie domagali się jej bowiem na innej podstawie - tytułem nieważności całej umowy (pkt III wyroku). Żądanie zapłaty powyżej kwoty zostało sformułowane dopiero w piśmie wniesionym do Sądu w dniu 11 maja 2021 r. i doręczonym pozwanemu w tym dniu. Pozwany najwcześniej 11 maja 2021 r. mógł zapoznać się z żądaniem powodów. W zakresie żądania odsetkowego od kwoty 3.314,00 zł, Sąd oddalił je w niewielkiej części to jest od dnia 23 września 2020 r. do dnia 21 października 2020 r. (pkt III wyroku), z tego względu, że przed wniesieniem pozwu powodowie nie skierowali do pozwanego żądania zapłaty wskazanej kwoty. Natomiast pozew został doręczony pozwanemu w dniu 16 października 2020 r. Z uwagi na nieskomplikowany charakter żądanie dotyczącego ubezpieczenia niskiego wkładu pozwany mógł w terminie 6 dni zorientować się co do zasadności roszczenia powodów i zwrócić nienależnie pobrane świadczenie.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez ich wzajemne zniesienie.

Z orzecznictwa wynika, że stosownie do przepisu art. 100 k.p.c. podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów procesu zachodzą jedynie wówczas, gdy żądanie zostało uwzględnione w około połowie, przy mniej więcej równej wysokości kosztów procesu poniesionych przez każdą ze stron. Realny wynik wzajemnego zniesienia kosztów procesu nie może być bowiem inny niż wynik ich rozdzielania w takim stosunku, w jakim każda ze stron procesu przegrała (SN z 10.5.1985 r., II CZ 56/85, L.).

W ocenie Sądu tego typu okoliczności zachodzą w niniejszej sprawie. Rozstrzygając o kosztach Sąd miał na uwadze, że oddalił dwa z trzech zasadniczych żądań sformułowanych przez powodów w pozwie (żądanie główne i ewentualne o zapłatę oparte na nieważności umowy), jedno z nich uwzględnił w części (żądanie ewentualne o zapłatę oparte na bezskuteczności niektórych postanowień umownych). Powodowie ponieśli koszt opłaty od pozwu (1.000 zł). Obie strony reprezentowane były przez profesjonalnych pełnomocników i poniosły z tego tytułu koszty ich zastępstwa.

Z tego względu zważywszy na wynik procesu, jak i wysokość kosztów poniesionych przez obie strony, Sąd uznał za zasadne ich wzajemne zniesienie, o czym orzekł jak w punkcie IV wyroku.